

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 1 листопада 2024 року)

2024

УДК
341.231.14:355.271(062.552) П68

*Друкується за наказом ректора Національного університету
 «Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
 (наказ № 3177-44 від 08.10.2024 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С.В.**
Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набісвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гребенюк Дмитро Олегович – PhD, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-річчю прийняття Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року та Міжнародному дню прав людини. 1 листопада 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 539 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

2. Міжнародний кримінальний суд. Ситуація в Україні // Офіційний сайт Міжнародного кримінального суду. URL: [Ukraine | International Criminal Court \(icc-cri.int\)](https://www.icc-cri.int/)(дата звернення: 15 жовтня 2024 р.).
3. Організація Об'єднаних Націй. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26 червня 1945 р. // Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй. URL: [UNCharter_Ukrainian.pdf](#). (дата звернення: 15 жовтня 2024 р.).
4. United NationsPeacekeeping.“The protection of children is at the heart of UN peacekeeping.”.URL:[Child protection | United Nations Peacekeeping](#).

Ключові слова: порушення прав дітей, вразлива група населення, збройний конфлікт, використання дітей у війні, гуманітерна допомога, миротворчі сили ООН, захист прав дітей, запобігання насильству.

Федорова Тетяна Сергіївна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична
академія»*

Філевська Єлизавета

*здобувачка вищої освіти Національного
університету «Одеська юридична академія»*

ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ

Міжнародне гуманітарне право прагне запобігти і полегшити страждання людей, завдані

війною, без дискримінації за ознакою статі. Але воно визнає, що жінки стикаються з особливими проблемами у збройних конфліктах, такими як сексуальне насильство та загроза здоров'ю. Міжнародне гуманітарне право з часу появи надавало жінкам такий самий загальний захист, як і чоловікам. Водночас, договори гуманітарного права визнають необхідність надання жінкам особливого захисту з урахуванням їх особливих потреб. Цей захист закріплений у чотирьох Женевських конвенціях від 12 серпня 1949 р. про захист жертв війни та у двох Додаткових протоколах до них від 8 червня 1977 р. Конвенції та Протоколи захищають жінок (і чоловіків) як представників цивільного населення, які не беруть участь у збройному конфлікті.

Жінки мають користуватися особливим захистом від сексуального насильства: зґвалтування, примусу до проституції та будь-яких інших непристойних посягань, які є військовими злочинами. Загроза сексуальним насильством щодо жінок також забороняється. Крім того, жінки, які перебувають у місцях позбавлення волі, повинні утримуватися окремо від чоловіків, щоб уникнути випадків сексуального насильства [1].

МГП також вимагає, щоб з вагітними жінками та жінками з малолітніми дітьми, в першу чергу з матерями, що годують, зверталися з особливою турботою. Це стосується, наприклад, надання їм продуктів харчування, одягу, медичної допомоги, їх евакуації та перевезення.

Жінки, які беруть участь у збройному конфлікті як комбатанти, опинившись у владі

противника, мають право на такий самий захист, що й чоловіки. Згідно з III Женевською конвенцією про поводження з військовополоненими, поводження з військовополоненими у будь-який час має бути гуманним. Крім цього загального захисту, жінкам також надається особливий захист відповідно до принципу, зазначеного в частині 2 статті 14: «До жінок слід ставитися з усією повою повагою». Цей принцип простежується в низці положень, які прямо стосуються умов утримання жінок у таборах військовополонених, наприклад зобов'язання надавати окремі приміщення для сну чоловікам та жінкам та окремі «санітарні умови». Принцип особливого поводження з жінками також висловився у прийнятті положень про роздільне утримання чоловіків та жінок та про утримання жінок під безпосереднім наглядом жінок [3].

Жінки також беруть він основну частину роботи з подолання інших наслідків збройних конфліктів. Війна перериває постачання продовольства та процеси виробництва. Медичні установи, такі необхідні матерям та дітям, зруйновані. Транспортне сполучення, постачання води та палива також можуть бути порушені.

Жінки (і чоловіки), які, будучи представниками громадянського населення, не беруть активної участі у військових діях, користуються захистом IV Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни та Додаткового протоколу I [2]. Жінки користуються загальним захистом від грубого поводження з боку учасників збройного конфлікту, а також від наслідків воєнних дій. Вони мають право на гуманне

звернення, повагу до їхнього життя та фізичної недоторканності, а також на те, щоб не зазнавати тортур, поганого поводження, домагань. На додаток до цього загального захисту жінки користуються особливим захистом відповідно до зазначеної Конвенції та Протоколу I, в яких передбачається, що: «Жінки спеціально охоронятимуться від будь-яких замахів на їхню честь і, зокрема, зґвалтування, примусу до проституції або будь-якої іншої форми замахів на їхню моральність»

Відповідно до гуманітарного права сторони у конфлікті зобов'язані забезпечити захист здоров'я, економічну та фізичну безпеку цивільного населення. Коли вони не справляються з цим завданням, найчастіше жінки стикаються з негативними наслідками. Без чоловіків, які зазвичай є годувальниками, жінки змушені щодня піклуватися про виживання своїх сімей. Часто їм доводиться долати великі відстані у пошуках води, продовольства, дров, медикаментів, предметів першої необхідності, що може бути вкрай небезпечним. Крім того, вони часто доглядають хворих родичів і знайомих.

Після завершення збройного конфлікту жінки часто відіграють ключову роль у відновленні суспільства. У сільських районах вони нерідко є основними одержувачами допомоги — насіння, інвентарю та худоби, що надаються для забезпечення економічної безпеки після конфлікту. Жінки також відіграють ключову роль у нашій діяльності та роботі інших організацій з інформування про мінну небезпеку та запобігання нещасним випадкам, пов'язаним з мінами, які, як і

раніше, залишаються причиною каліцтва та загибелі дітей після закінчення військових дій.

Так, слід зазначити, що Женевські конвенції та Додаткові протоколи передбачають, що жінки повинні користуватися повагою та захистом від згвалтування, примусу до проституції та будь-яких інших форм непристойних посягань. Для зміцнення цього захисту саме такі положення права слід наполегливо поширювати та домагатися їхнього виконання під час збройних конфліктів. Рівноправна участь жінок у миробудуванні, надання їм економічних можливостей у постконфліктний період та насильство є проблемами, з якими жінки стикаються у конфліктних та постконфліктних ситуаціях.

Джерела:

1. Dexter Filkins. Sri Lanka Women at War. — Herald Tribune
2. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
3. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153

Ключові слова: Женевська конвенція, захист, війна, гуманітарне право, дискримінація, насильство, збройний конфлікт.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», Федорова Тетяна Сергіївна

БУРДЮЖА О.М.

Механізми цивільного захисту ЄС: історія становлення та розвитку.....332

Секція № 5

Захист прав найбільш вразливих груп населення

ДРАКОХРУСТ Т.В., КАМІНСЬКА К.

Захист прав вразливих категорій населення в умовах збройного конфлікту: виклики, стратегії перспективи..... 340

СЕМЕНОВА М.В., БЕЖАНОВА А.В.

Деякі аспекти розгляду спорів щодо захисту прав і свобод дітей під час дії в Україні воєнного стану345

КОНОНЕЦЬ О.М., РАШКІВСЬКА М. В.

Захист прав жінок в період збройних конфліктів.....353

БОЛЬШАКОВА О.В.

Зміни умов охорони праці жінок в умовах збройного конфлікту згідно діючого законодавства України359

ІВАНОВА Н.Г., СКАКУН В.О.

Порушення прав дитини під час збройних конфліктів (за матеріалами французького часопису Le nouvel observateur) 366

ФЕДОРОВА Т.С., КАРДЬЄВА О.В.

Роль миротворчих сил ООН у захисті прав дітей під час збройних конфліктів371

ФЕДОРОВА Т.С., ФІЛЕВСЬКА Є.

Захист прав жінок під час воєнних дій 375

ФЕДОРОВА Т.С., ЛИНЮК А.І.

Міжнародний досвід щодо доступу до правосуддя для людей із інвалідністю: бар'єри та шляхи їх подолання 380

TAYLOR A.V.

Overview of the mechanisms for protecting women's rights in Qatar 386

ДИМОВ К.Б.

Міжнародно-правові виклики стосовно надання гуманітарної допомоги біженцям та вимушеним переселенцям під час збройних конфліктів 392

ІВАХНЕНКО Є.О.

До дискусії про особливості захисту прав жінок в умовах збройних конфліктів крізь призму міжнародного права 399

БОНДАРЮК О.О.

Міжнародне викрадення дитини одним з батьків в умовах війни405